

૭૮૬
ઈસ્લામ ગ્રંથમાળા નંબર ૩.

ઈસલામની ઇખાદતો.

લખનાર.

વક્ષીમોહમ્મદ સી મોઅમિન
તથા

નિઝામુદ્દીન એ. કુરેશી.

છપાવી પ્રગટ કરનાર.

અબદુલ રહિમખાન

સેક્રેટરી અંગ્રુમન ઝિયાઉલ ઇસ્લામ.

તારદેવ-મુંબઇ.

પ્રત ૧૦૦૦.

આવૃત્તિ પહેલી.

જિલ્લુજ ૧૩૩૧.

નવેમ્બર ૧૯૧૩.

ક્રીમ્મન એક આનો.

ધા નિઝામીયા પ્રિન્ટીંગ વર્કસ, પાંચાદી—અમ્મદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૮૦૫

તારીખ

પુસ્તકનું નામ ઈસ્લામના ઇલાદનો

વિષય ૮૭: ૪૩૬૬

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ઇસ્લામ ગ્રંથમાળા નંબર ૩.

ઇસલામની ઇખાદતો.

લખનાર.

વલીમોહમ્મદુસી. મોઅમિન
તથા

નિઝામુદ્દીન એ. કુરેશી.

છપાવી પ્રગટ કરનાર.

અબ્દુલ રહિમાન

સેક્રેટરી અંબુમન જિયાઉલ ઇસ્લામ.
તારદેવ-મુંબઇ.

પ્રત ૧૦૦૦. આવૃત્તિ પહેલા.

મિલન

સન ૧૩૩૧.

નવેમ્બર

સેપ્ટેમ્બર ૧૯૧૩.

કીમત એક આનો.

આ ચોપાનીયું પાંચપટ્ટી અમદાવાદમાં આવેલા
શ્રી નિઝામીયા પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સમાં નિઝામુદ્દીન કુરેશીએ છાપ્યું.

દિબ્બાચો.

પાક પરવરદિગારના ફઝલો કરમ અને તેના હપીએ પાઠના સદકારથી ઇસલામ ગ્રંથમાળાનો ત્રીજો નંબર વાંચકો સનગુણ રજુ કરવામાં આવે છે, આશા છે કે પહેલા બંને નંબરો ઇસલામના અર્થ અને તવહીદની પેઢે આ નંબરને વાંચી વાંચકો લાભ ઉઠાવશે.

આજથી લગભગ નવ વરસ ઉપર ગુજરાતના એક ઇસલામી આગેવાનનો ભલામણ ઉપરથી અમોએ “અલ-ઇસલામ” નામનું અતી ઉપયોગી પુસ્તક મહા મંદિરને ગુજરાતી ભાષામાં લખીને તૈયાર કર્યું જે આજ નવ વરસ થયાં અમારી પેટીમાં બંદ પડેલું છે. જે આગેવાન સાહેબે આ પુસ્તક લખવાની ભલામણ કરી હતી તેઓએ પુસ્તક લખવાની ભલામણ કરવામાં પોતાની ઉદારતાનો મોટા દોલે ઉપયોગ કર્યો પણ પુસ્તક પ્રગટ કરવાનો જે બક્સો આપ્યો હતો તેમાં તેઓ નિપક્ષ નિવડ્યા જે માટે અમે ધણાંજ દીલગીર છીએ.

આ પુસ્તકની કમનસીબી વિષે અમોએ મુગ્ધ અંજુમન ઝીયાઉલ ઇસલામના સેક્રેટરી જનાબ મોલવી અબ્દુલ રહિમાન સાહેબથી વાતચીત કરી એટલે તેઓએ એ પુસ્તકનાં દરેક પ્રકરણને જુદા જુદા ચોપાનીયામાં પ્રગટ કરવાની સલાહ આપી એટલે અમોએ શરૂઆતના બે પ્રકરણ “ઇસલામના અર્થ” અને “તવહીદ” મોલવી સાહેબ મજકુરને આપી દીધા જે તેઓએ અંજુમન ઝીયાઉલ ઇસલામની તરફથી છપાવીને બહાર પાડ્યા છે.

“અલ-ઇસલામ” પુસ્તક નીચેના પચીસ પ્રકરણમાં સમાપ્ત કરવામાં આવ્યું છે.

ઇસલામના અર્થ-તવહીદ, ઇસલામની ઇબાદતો, ઇસલામી નિતી શાક્ષ, ઇસલામી ભાષ્યારો, જુગાર અને શરાબ, નાહક ખુન, ચોરી અને લુટફટ, ઇસલામમાં સ્ત્રીઓની સ્થિતિ; તલાક, યતીમ, સ્ત્રીઓનો વારસામાં હક, પુત્રીઓની કતલ, બાળકોનો ભોગ આપવો, ગુલામગીરી, હમદર્દી તથા ખરાત, ઇસલામે શિખવેલાં સદાચાર વિચાર, ઇસલામનો પ્રસાર, શું ઇસલામ

તત્ત્વવારથી પ્રસર્યો છે ? સુલેહ અને સંઘીના સમયે મઝહબી સ્વતંત્રતા, લગાઇ સંબંધે કુરઆનની કેટલીક આજ્ઞાઓ, ઇસલામે ખ્રિસ્તી ધર્મ ઉપર કીધેલા આમાર, હદમ-વિદ્વા, મઆદ અથવા કયામત, પ્રારબ્બ-વાદ.

આ પુસ્તકમાં દર્શાવેલી બાબતોનું સાંકળીકું જોતાં જણાઈ આવે છે કે આ પુસ્તક જેમ એક ગુજરાતી જાણનાર ઇસલામીને ઉપયોગી અને અતી જરૂરી છે તેમ એક સત્ય ધર્મ શોધક ગ્રહસ્થને માટે પણ છે આજે એ પુસ્તકના ત્રીજા નંબર તરીકે “ઇસ્લામની ઇબાદતો” બહાર પાડવામાં આવે છે. અંતે થોડાજ દીવસ પછી ઇનશાઅલ્લાહ ઇસ્લામી નીતીશાસ્ત્ર નામનું ચોપાનીયું બહાર પાડવામાં આવશે.

લી. આપનાજ

વલીમોહમ્મદ સી. મોઅમિન

અને

નિઝામુદ્દીન કુરેશી.

વાંચવા લાયક ચોપાનીયા

ઇસલામના અર્થ—આ ચોપાનીયામાં પવિત્ર ઇસલામ મઝહબના અર્થ ખુલાસેવાર લખવામાં આવ્યા છે, જે દરેક ઇસલામી તથા પરધર્મી સત્ય શોધક ગ્રહસ્થના માટે અતી ઉપયોગી તથા લાભદાય છે. કીમત એક આનો.

તવહીદ—આ ચોપાનીયામાં ખુદાતઆલાની તવહીદ (એક હોવાની) સાબીત કરવામાં આવી છે કેકે કેકાણે કુરઆને મજહૂદ તથા વિદવાન અશ્રેષ્ઠના વચન ટાંકવામાં આવ્યા છે. કીમત એક આનો.

ઇસલામની ઇબાદતો—આ ચોપાનીયામાં પરધર્મની ઇબાદત કરતાં ઇસલામની સરસાઈ સાબીત કરી છે. કીમત એક આનો.

ઇસલામી નીતીશાસ્ત્ર

આ નામનું ચોપાનીયું થોડાજ દીવસમાં બહાર પડશે. કીમત એક આનો વઠક કરી મફત વહેંચનારને સસ્તા ભાવે આપવામાં આવશે પોસ્ટેજ મંગાવનારને શીર.

લખો—

અબ્દુમન ઝીયાઉલ ઇસલામના સેક્રેટરી

તારદેવ—મુબંઈ

بسم الله الرحمن الرحيم

ઇસલામની ઇબાદતો.

જેવી રીતે ખુદા તઆલા સમીઅ (સર્વ શ્રોતા) બસીર (સર્વ દશા) કદીર (સર્વ શક્તિ માન) ખત્યાદી સર્વ સ્તુત્ય (હમીદા) ગુણો (અવસાદ) વાળો છે, તેવી રીતે તે હકીમ (મહા ચાતુર્ય) પણ છે, તેણે પોતાની સંપૂર્ણ હિકમત (ડહાપણ) થી સર્વ સૃષ્ટીને ઉત્પન્ન કીધી છે. તેનું કાંઈ કૃત્ય હિકમત વિનાનું નથી, તેના દરેક કાર્યમાં માનવ જાત માટે બીજી સૃષ્ટિ વસ્તુઓ માટે કાંઈને કાંઈ લાભ રહેલો છે. જે ઉપરથી સિધ્ધ થાય છે કે તેણે આ સર્વે રચના નક્કામી કીધી નથી અને જેઓ એમ કહે છે કે “ રખબના મા ખલકત હાઝા બાતેલન ” (હું અમારા પરદિગાર ! તેં આ સર્વે નક્કામું ઉત્પન્ન કીધેલું નથી.) તેઓની ખુદાએ તારીફ કીધી છે. અને તેઓને આલિલ અલબાબ (બુધ્ધિવાન) ગણ્યાં છે. એ વાત સત્ય છે કે તેણે આ સૃષ્ટીની કાંઈ ગરજ નથી, તેણે જે કાંઈ કીધું છે તે સર્વે આપણાંજ લાભ માટે કીધું છે. પરંતુ તેમાં કાંઈ કારણ તો રહેલું હોવાનું જોઇએ, જે વિષે ખુદા ખુદ કુરઆનમાં ફરમાવે છે

“ મેં જીન્નાત અને ઇનસાન [મનુષ્ય]ને મારી ઇબાદત માટેજ પેઃ
“ કીધા છે. ”

આ સૃષ્ટી ઉત્પન્ન કરવાનું સુખ કારણ ખુદાની ઇબાદત અને તેની માઅરફત (પીછાણ) નું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનું છે. અને ખરેખર તેમાં સૃષ્ટી માટેજ મોટો લાભ મુકેલો છે, તેતો બંદગોની કાંઈ ગરજ રાખતો નથી. માણસે આ ભુમિ ઉપર જન્મી પોતાના સર્જન હાર અને સર્વ સુખ ફાતાની ઇબાદત કીધી નહીં, તેની પીછાણનું જ્ઞાન પામ્યો નહીં, તે માણસ આ ભુમિ ઉપર જન્મ્યો ન જન્મ્યો સરખોજ છે. નહીં તે પશુ કરતાં પણ વધારે ખરાબ અને હલકો છે. કારણ કે પશુ પંખીઓ જડ અને ચેતન સર્વે સૃષ્ટિ પદાર્થો રાત દીવસ પોતાના કિરતારનું સ્મરણ કરી રહ્યાં છે અને તે મહાન કિરતારની આજ્ઞાથી માણસ જાત પોતાના માલિક ની સેવા બળવે છે અને નિમકહલાલીથી વર્તે છે તો પછી જો માણસ જાત પોતાના માલિક (સરજનહાર) ની સેવા (ઇબાદત) ન બળવે તો

તે તેમનાથી પણ હજીકો ગણાય એમાં નવાઇ નહીં જે કિસ્તારે માણસ જાન માટેજ આ સર્વે રચના રચા છે તેજ કિસ્તારને જ્યારે માણસ ભુલી જાય અને તેની ઇઆદત ન કરે ત્યારે તે ઉપકાર માનવાની વૃત્તિથી કેટલું ઉત્કટું કહેવાય ? ઇરાનના નામવર મહાન શાયર શેખ સાઅદી સાહેબે કહ્યું છે કે—

અલો બાદો મહો ખુરશીદો ફક્ક દર કારન્દ
લા તુ નાની બ કદ આરીઓ બ ગફલત ન ખુરી
હમા અઝ બેહરે તુ સંગસ્તઓ ફરમાં ખરદાર
શર્તે ઇનસાફ ન બાશદ કે તુ ફરમાં ન ખરી

(અર્થ—“ આકાશ, સુર્ય, ચંદ્ર, વાદળ, પવન ઇત્યાદી સર્વ સૃષ્ટિ વસ્તુઓ તારા હાથમાં રોટલી આપે અને તેને તું ગફલતથી ન ખાય એટલા માટે (તારાજ માટે) રાત દીવસ કામ કરી રહ્યાં છે જ્યારે તે સર્વે તારા માટે દીવાના થઇ રહ્યા છે અને તારી તાબેદારી બજાવી લાવે છે ત્યારે તું જો તારા માલિક (ખુદા) અને એવા ઉપકાર કરનારની તાબેદારી બજાવી ન લાવે ત્યારે તે કેટલું ન્યાય વિરુદ્ધ અને ઇનસાફથી ઉત્કટું થશે ? ”)

જ્યારે માણસ જાત માટે ઇઆદતની જરૂર હોવી સિદ્ધ થાય છે ત્યારે એ પણ જાણવું જોઇએ કે જે ઇઆદત ખુદાની મરજીની હશે તેજ ઇઆદત સ્વીકારવામાં આવશે અને તેની મરજી મુજબની ઇઆદત ત્યારેજ થઇ શકે છે કે જ્યારે માણસ તેની આજ્ઞાઓ પ્રમાણે વર્તે. જો માણસ પોતાની બુદ્ધિમાં જેવી રીતે આવે તેવી રીતે તેની ઇઆદત કરે તો તે ખુદાની મરજીની ઇઆદત નહીં પણ તેની પોતાની મરજીની ઇઆદત કહેવાશે. માટે તે જાણે પણ ખુદાની વહીની પેરવી કરવી ધણીજ જરૂરી છે. એક બાદશાહ અથવા રાજા પોતાની પ્રજાને જો કાંઇ હુકમ આપવા ચાહે છે તો તે પહેલે પ્રજા સમક્ષ જઇને ખડો થતો નથી. પરંતુ પોતાના એક ચીત્રે મોકલી પોતાની પ્રજાને પોતાનો સંદેશો અને મરજી સંબંધાતી દે છે. તેવીજ રીતે બાદશાહોનો બાદશાહ મહાન અલ્લાહ પોતાના એકચી (રસુલ) મારફત પોતાની આજ્ઞાઓ પોતાના બંદા ઉપર મોકલે છે. જેમાંના હલ્લા હુઝરત મોહમ્મદ સલ્લો છે. જેઓજો (ખુદાની આજ્ઞાથી) દરેક મુસલમાનના મનમાં ઇસલામ ધર્મ સર્વદા ચૈતન્ય રહે અને કદીપણ મહાન કિસ્તારનું જાન બુઝવા ન પામે તેટલા માટે કેટલીક ઇઆદતો

ફરજ ફરમાવી છે, જેમકે નમાઝ, રોઝા, ઝકાત, હજ. અને તેઓએ ફરમાવ્યું છે કે ફરજ ઇબાદતો અદા કર્યા બાદ એટલે પાળ્યા પછી સંસારના સરવે ધધા કે જેની ઇસલામ ધર્મે છુટ આપી છે. (એટલે હલાલ ગણ્યા છે) તે સર્વે ઇબાદતમાંજ ગણવામાં આવશે, હલાલ રોઝા ખાવી, પેતાના બાળ બચ્ચાનું પોપણું કરવું, હલાલ ધધા માટે મુસાફરી કરવી, મહેનત કરવી, મજૂરી કરવી, રાત્રે સુત્ત રહેવું ઇત્યાદી સર્વે ફરજ બાળતા પાળ્યા પછી ઇબાદતમાંજ ગણવામાં આવેલ છે. તેઓ ખિરતી ધર્મની પેઠે કુવારા રહેવાને અને સંસાર ત્યાગ થવાને તથા બેગ જતી બનવાની આજ્ઞા આપતાં નથી. જેમકે તેઓએ ફરમાવ્યું છે કે “ હા રોહબાનીયત ફિદહીન ” (ઇસલામ ધર્મમાં સન્યાસીપણું નથી.) અને ખરેખર એજ સર્વે નાતીનું યુગ અને માણસ સ્વભાવ અનુસાર છે. ઇસલામ ધર્મ કોઈને ન પગાધ શકે એવી આજ્ઞાઓ આપતો નથી. પરંતુ એવીજ આજ્ઞાઓ આપે છે કે જે આપણુ ધણીજ સહેલાઈથી પાળી શકીય. જેમકે હજરત મોહમ્મદ સલ૦ ની નીચલા ફરમાના ઉપરથી જણાશે કે તેઓ સંસાર ત્યાગ કે જે કુદરતની બક્ષિશોની અવગણના કરવા સમાન છે તેને કેટલે દરજ્જે નાપસંદ કરે છે અને આ સંસારના સર્વે હલાલ ઉપભોગોની કેટલે દરજ્જે રબ્બ આપે છે.

“ કેટલાંક પાપો એવાં છે કે ગુજરાન કરવાના પ્રયત્નોથી સ્વચ્છ થઈ
“ જાય છે (એટલે ધાવાધ જાય છે.)

“ જે માણસ હલાલ રીતે સંસારને એટલા માટે શોધે છે કે -
“ કોઈની પાસે હાથ ધરવાથી બચે અને પોતાના બાળબચ્ચાઓનું
“ ગુજરાન કરી શકે અને પાડોશીની સાથે હમદર્દી (દાઝ) થી
“ વર્તે તો તે ખુદાને એવી સ્થિતિમાં મગશે કે તેનું મોહ
“ પુનમના ચંદ્ર સમાન ચમકતું હશે.

એક દીવસે કેટલાક શિષ્યો હજરત મોહમ્મદ સલ૦ ની સેવામાં બેઠાં હતાં. તેઓએ એક મજબુત અને કઠાવર જવાનને બોલ્યો કે જે સવાર પડતાંજ ગુજરાનની શોધમાં નીકળતો હતો, તો કહ્યું કે “ જો તે પોતાની ચાલાકી અને તાકત ખુદાના માર્ગમાં વાપરત તો કેવું સાર થાત ? ” આ સાંભળી હજરત સલ૦એ ફરમાવ્યું.

“ એમ ન બોલો કેમકે જે તે માગવાથી અથવા અન્ય લોકોનો મોહ
 “ તાજ ન થાય એટલા માટે મહેનત કરે છે તે તે ખુદના મા-
 “ ગર્માંજ છે, અને જે તે પોતાનાં ઘરડાં માગ્યાપ અને પાલખ-
 “ ચ્યાઓ માટે મહેનત કરે છે કે તેઓ નર્સિંગ રહે (જે રજે તે)
 “ તેમને કામ આવે તો તે પણ ખુદના માર્ગમાં છે. ”

“ ખુદાએ તઆલા એ અંદાને દોરત રાખે છે કે જે મોહનાજ ન
 “ થાય. એટલા માટે નોકરી કરવી અખતીયાર કરે છે. ”

“ ખુદા તઆલા ધર્મી કરનારા મુસલમાનોને દોરત રાખે છે ”

“ રીવાયત કાઢી છે કે હઝરત ઇસા અલ૦ એ એક માણસને જોયો
 “ તો પુછ્યું તું શું કરે છે ? (તેણે) કહ્યું, ઇઆદત,
 “ પુછ્યું તારી સંભાળ કોણ રાખે છે. (એટલે તને કોણ નભાવે
 “ છે) કહ્યું મારો ભાઈ; કહ્યું તારો ભાઈ તારાથી વધારે ઇઆદત
 “ કરનારો છે. ”
 (એહયાઉલ ઉલુમ)

પણ એ યાદ રાખવાનું છે કે નમાઝ રોઝા હજ ઝકાત ઇત્યાદી જે
 જે ફરજ આજ્ઞાઓ હોય તે પાળ્યા પછી સંસારનો હવાલો કારભાર
 ઇઆદત છે.

દરેક ધર્મમાં ખુદાની ઇઆદત કરવાનું ફરમાન છે, પરંતુ ઇઆદત
 (ભક્તિ) ની ગરજ જેવી રીતે ઇસલામ ધર્મ પુરી પાડે છે તેવી રીતે
 બીજાં ધર્મ પુરી પાડી શકતાં નથી. હઝરત મોહમ્મદ સલ૦ એ
 નમાઝને ઇસલામ ધર્મનો થંભ ફરમાવેલો છે જે તે ધર્મના થભને
 એટલે નમાઝને તોડે તેણે બાળે ઇસલામ (ની ઇમારત)ને તોડી નાંખ્યો
 દુરઆનમાં પણ તે વિષે ઘણીજ તાકીદ કરવામાં આવી છે અને તે વિષેની
 ઘણી આયતો છે.

“ કિતાબમાંથી જે કાંઈ તારી તરફ ઉતારવામાં આવ્યું છે તે લોકોને
 “ સંભળાવ, અને હમેશા નમાઝ પઢ્યાં કર, કેમકે નમાઝ પાપોથી
 “ અને જે કાંઈક દોષપાત્ર છે તેનાથી રક્ષણમાં રાખે છે; અને
 “ ખુદાનું સ્મરણ (ઝીકરે ઇલાહી) ખચિત સર્વથી વધારે પવિત્ર
 “ ફરજ છે. ”

દીવસમાં પાંચ વખત નમાઝ પઢવી ફરજ છે, અને નમાઝ પઢવા
 અગાઉ “ વજુ ” કરવાની ક્રિયા કરવી પડે છે એટલે મસિન પદાર્થોથી

શરીરને સ્વચ્છ કરી અમુક અવ્યવેને ઘોવા તે વજુ છે હમેશાં સ્વચ્છ રહેવાનું અને પોતાનાં લુગડાં કિંવા શરીર અસ્વચ્છ અને નાપાક ન થાય એ ચીવટ રાખવાનું શીખવે છે. જે માણસ વજુ માટે કોઈપણ બીમારના કારણસર વજુ કરવામાં પાણીનો ઉપયોગ કરી શકતો ન હોય અથવા તે એવી જગ્યાએ હોય કે જ્યાં પાણી મળી શકતું નહોય, તેવા માણસને તયમ્મુમ કરી નમાઝ પઢવાનો હુકમ છે. તયમ્મુમ માટીથી વજુ કરવાને કહે છે. જે નમ્રતા કરતાં અને અહંકાર મુકી દેતાં શીખવે છે. એ સિવાય બીજા અનેક લાભોમાં એ પણ છે કે પોતાના મોંહ અને હાથ ઉપર માટી લગાડવાથી ખુદા પ્રત્યે પોતાની આજીજી અને નમ્રતા જાહેર થઈ શકે છે, ખુદાને આજીજી અને નમ્રતા ધણાંજ પસંદ છે, આ માટીના વજુથી આપણે એ ઇશારો પામીએ છીએ કે આપણે માટીમાંથી પેદા થયાં અને માટીમાં મળી જઈશું. તેનાથી આપણે પ્રથમ કાંઈ નહતાં, પરંતુ માટી જેવી હલકી વસ્તુથી ખુદાએ આપણને મનુષ્યાકારનો જામો પેહરાવી “અશરફુલ મખલુકાત” ની પદવી આપેલી છે એ જાન થાય છે *

નમાઝ મસજીદમાં પઢી શકાય અને બીજે સ્થળે ન પડાય એવું કાંઈ નથી, જે જગ્યા પવિત્ર હોય ત્યાં નમાઝ પઢી શકાય છે. જે વિષે એક ઇમ્મેજ અંથ કતાર લખે છે કે—“ઈસલામની મહત્વતા છે કે તેના દેવજો હાથથી બનાવવામાં આવતા નથી અને તેની ક્રિયાઓ ખુદાની પૃથ્વી ઉપર અથવા ખુદાના આકાશ નીચે દરેક સ્થળે અને દરેક જગ્યાએ થઈ શકે છે.”+ તે દરેક જગ્યા કે જ્યાં ખુદાની એકામ ચિતે ઇબાદત થઈ શકે તે પવિત્ર છે. મુસલમાન સ્વદેશમાં કે અદેશમાં જ્યાં હોય ત્યાં પોતાના અંતઃકરણ પુર્વક નમાઝ પઢી શકે છે. જેમ બીજા ધર્મોમાં ધર્મગુરુ કિંવા પાદરો વિના ઇબાદત થઈ શકતી નથી, તેમ ઇસલામમાં નથી, દરેક માણસ પોતાની મેળે નમાઝ પઢી શકે છે.

દરરોજની પાંચ વખતની નમાઝ વાજીબ ઉપરાંત ઇદ, બકરી ઇદ, શુકરવાર ઇત્યાદી તહેવારોના દીવસોમાં નમાઝ પઢવાનો હુકમ આપવામાં આવ્યો છે. જેમ બીજા ધર્મના તહેવારો રમત ગમત અને ખેલ કુદમાં પસાર

* ઈસલામની ખુબીઓ.

+ હન્દર—અવર ઇન્જીન મુસલમાન્સ પા, ૧૭૬

કરવામાં આવે છે તેમ ઇસલામમાં નથી, પરંતુ ઇસલામ તેહવારોને ખુદાની બકિનમાં ગાળવાની આજ્ઞા આપે છે.

નમાઝમાં શું શું પઢવામાં આવેછે, તે અહીં ગુજરાતીમાં આપવાથી તેની ખરી ખુશી રહેતી નથી. એ માટે તે અત્રે લખવામાં આવતાં નથી. નમાઝથી ખીજાં અનેક રહાની (આત્મિક) ફાયદાઓ ઉપરાંત જે જે જાહેરી લાભ થાય છે. તે માટે જન.ખ મીર સદરહદીન સાહેબની લખેલી “ ઇસલામની ખુશીઓ ” નામની ગુજરાતી ક્રિતાય વાંચો.

નમાઝ પઢતી વખતે એકામ ચિત અને શુદ્ધ અંત કરણની ધણી આવશ્યકતા છે જેમકે કુરઆનમાં કહ્યું છે.

“ જે માંસ અને લોહીનો તમે ખુદાને ભાગ આપો છો તેને ખુદા “ કબુલ કરતો નથી, પણ તે જે સ્વીકારે છે અને કબુલ કરે છે, “ તે તમારી પરહેઝગારી (પવિત્રતા) છે.

નમાઝમાં જે રકુ સિજદા કરવામાં આવે છે, તેમાં શું મોહટું રહ-સ્ય સમાએલું છે અને તે ઇશ્વર બકિતની કેવી સંપુર્ણ ગરજ સારેછે, તેનું વરણન “ મસનવી એ માનવી ” માં ઠાંધક આપેલું છે, પણ તે ફારસી ભાષામાં હોવાથી તેનો ઉર્દુ કાવ્યમાં તરજુમો નીચે ઉતારી લેવામાં આવે છે.

જખકિયે આગાહ તકળીરે નમાઝ
હા ગયે કુરખાન શમશીરે ન્યાઝ
માઅનીએ તકળીર હે યેહ અય કુલાં
હકકે આગે હમ હુવે કુરખાં બ બાં
વકતે ઝખહ અલ્લાહો અકબર બોલતે
નફસ કો બી ઝખહ અયસા કીજીયે
મિસ્લ ઇસમાઈલ તન બાં જયું ખલીલ
ચાહીયે બાં તનકો યું કરદે સખીલ
નફસ થા જે તાલિએ હિસો હવા
સાથ ગિસ્મિલ્લાહ કે ગિસ્મિલ હવા
રૂખર હકકે ખડે સફ બાંધકર
વાસ્તે દેને હિસાબ અપના મગર

અરક જારી ખોડસે દિલ ચુર ચુર
હુશમેંજયસે ખડે હકકે હુજુર
હકસે યું ફરમાન હોતા અય કુલાં
કયા મેરી ખાતિર તુ લે આયા યહાં
ઉમ્ર તુ કિસ કામમેં આખિર ક્રિયા
કુત કુવ્વત સર્ફ તું કિસ પર ક્રિયા
અશ્મો ગોશ અપને રખા કિસ કામમેં
કયું રખા હોશો હવાસ આરામ મેં
મેં તુજે ફનીયા મેં બસ મોહલત દિયા
તુ ખરીદી આખેરત કી કયા ક્રિયા
અયસે હી પયગામ હાયે હોલના ક
સો હઝાર આતે હેં અજ દરગાહે પાક
જબ કરે કોમી મેં યે મહેનત રુખુઅ
શર્મસે ઘુટનોં પે વોહ લાયા રુખુઅ
પસ હુવા ફરમાં કે અપના સર ઉઠા
હે જવાબ અય હકકે તુ ફરમાન કા
સરકો ઘુટનોં સે ઉઠા કર વો :ખજલ
ખિર પડા સિજદે મેં હો શરમિંદા દિલ
ફિર ઉઠાયા સર હુવા ફિર સર નશું
સરકો સિજદેમેં રખા હોકર અખું
ફિર હુજુરે હકસે યું આયા ખિતાબ
સર ઉઠા સિજદેસે :હકકા હે જવાબ
ફિર હુવા ઉપર ઇતાબ અય ખાક કાર
સર ઉઠા ફીકરહે જવાબે ફિર દિગાર
ના રહી તાકત ખડે રહેનેકી જબ
બેઠ હયબતસે ગયા કાઅદેમેં તબ
હક :કહા મેં :નેઅમતેં તુજકો દિયા
શુક ઉસ નેઅમત કા તુને કયા ક્રિયા

મુંહ ફિરા સીધી તરફ કરતા સલામ
 આંખીયા કેા ઇજ્જતે વો મરદે ખામ
 યાઅને અબ શહા શફાઅત ફીજીએ
 પાઉં મેરે સખ્ત મુશકિલ મેં રહે
 આંખીયાં કેહતે કે અબ યાસ નહીં
 ખો દિયા તુ વકત આરેકા કહીં
 મુર્ગી બે હંગામ હે તુ અય ફની
 સઈ હે બે મુદ વકતે જાં ફની
 ફિરકે દેહને હાથ મુંહ કર વોહ ગરીબ
 ઇસ્તેન્ન કરતા હે ખાખેશો કરીબ
 વે કહેં હમસે મદદ હરગિઝ ન હો
 હે જવાબ અપના ખુદાસે આપ તુ
 જળા હુવા હરદો તરફસે ના ઉમીદ
 સખ્ત મુઝતર હોકે લરખા મિસ્ત્રે બેદ
 હાથ અપને કર તરફ હકકે બલંદ
 પસ દોઆ કરતા હે મરદે મુશ્ત અંદ
 અય ખુદાવંદે કરીમો અય ઈલાહ
 અન્વલો આખિર મુઝે તેરો પનાહ
 ચેહ ઇશારા થા તેરો વકતે નમાઝ
 પેશખી જળા હો કયામત જાં ખુદાઝ

ઇસલામમાં એવાં ધણાં મહાન પુરુષો થઈ ગયાં છે કે જેઓ ઇમાદ-
 તમાં એવાંજ તદ્દલીન રહેતાં હતાં, હઝરત અલી અવઠોને એક વખત
 કાફેરાની સાથેના યુદ્ધમાં તીર વાગ્યું હતું અને તે કેમે નીકળવું ન હવ
 અને કાઢવા જતાં તો ધણી ઇબ્ન થતી, તેથી હઝરત મોહમ્મદ સલ
 એ કહેવાળું કે જ્યારે હમ્મત અલી નમાઝ પઢે ત્યારે તે તીર ખેંચી લેને
 પછી જ્યારે હઝરત અલી નમાઝ પઢતીમં મશગુલ થયા ત્યારે તે તીર
 ખેંચી લેમમાં આવતું અને હઝરત અલીને તેની ખજર વટિક પાણુ પડી
 નહીં. ઇસ્લામમાં નમાઝની ધણી તાકીદ છે, જો ગિમાર હોય તો એમાં
 એમાં પડવી જોઈએ અને જો એમવા જેટલી શકિત ન હોય તો મુનાં મુનાં

પઢી જોઇએ, લડાઇના પ્રસંગે, લડાઇ ચાલતી હોય, તે વખતે પણ નમાઝનો વખત થાયતો નમાઝ પઢવા જોઇએ, જોકે તેનો તરીકો જુદો છે.

ઇસલામનો પ્રકાશ જ્યાંથી પ્રકાશ્યો હતો, જ્યાં તેના સ્થાપકને અનકદ સંકટો વેઠવાં પડ્યાં હતાં, જ્યાં મુર્તિપુજકો સામે લઢવું પડ્યું હતું તે મકકા શહેરનું એટલે કાઅ્યાનું અને સત્યનો પ્રસાર કરતાં શું શું ખમવું પડ્યું હતું ઇત્યાદી બિનાઓનું દરેક મુસલમાનને દરરોજ સ્મરણ રહે તે ખાતર નમાઝ પઢતી વખતે કાઅ્યા બપુતુલાહ તરફ મોંહવું રાખવાનો હુકમ આપવામાં આવ્યો છે સર્વે ધર્મોમાં રોઝા (ઉપવાસ) રાખવાની આજ્ઞા આપવામાં આવી છે. ખ્રિસ્તીઓ અને યહુદીઓમાં પણ તે રીત છે, પણ રોઝા રાખવાનો હેતુ જુદો જ ધરાવે છે, જે ઇસલામના રોઝાના હેતુ સાથે સરખાવતાં એટલો બધો ઉંચો હેતુ ગણાય નહીં, તેઓ પોતાના પાપો ક્ષમા થાય એટલા માટે રોઝો રાખતા હતા અને રોઝાને જોકે પ્રકારનો પશ્ચાત્તાપ ગણતા હતા. પરંતુ ઇસલામના રોઝાનો હેતુ પાપોથી બચવાનો, કુઠમોથી દુર રહેવાનો, પોતાની પશુ વૃત્તિઓ અને મનોવૃત્તિઓ (નફસાની ખ્વાહિશો) ને વશ રાખવાનો અને મનોવિકારોને વશ રાખવાની ટેવ પાડવાનો છે. જેઓની તંદુરસ્તી સારી હોય તેઓનેજ રોઝા રાખવાની આજ્ઞા આપવામાં આવી છે. અશકત, બીમાર, મુસાફર વિદ્યારથી (જે ઈલાહી જ્ઞાન પામવા માટે ઇસ્લમ પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયત્નો કરતો હોય) ધર્મના ઉપર હુમલો કરનારાઓની સાથે ખુદાની ખાતર લઢનારો સીપાહી અને સુવાવડી સ્ત્રીને તથા જે સ્ત્રી રત્ન પ્રાપ્તિ (હેઝ) માં હોય તેઓને રોઝા રાખવાનો હુકમ નથી. તેઓને કહ્યું રાખવાનો હુકમ છે. જે લોકો એ ગ્રીકસ, રોમન્સ, પરશીયન અને ઇસલામની પહેલાંના એરેબીયન્સ અત્યાચારને તેઓના મોજ શોખને, ઉડા-ઉપજાને, તેઓના હાલ વિનાના દુર્ગુણોને જાણે છે તેઓ, તેઓની પશુ વૃત્તિઓને વશ રાખવાનું શીખવા ખાતરની રીતને પસંદ કર્યા વિના રહેશે નહીં.

(કુરઆન) “ હે ! એ લોકો કે જેઓ ઇમાન લાવ્યા છે.....તમને

“ રોઝા રાખવાનો હુકમ આપવામાં આવે છે એટલા માટે

“ કે તમે પરહેઝગારીથી વર્તો-ગણુત્રીના દીવસના રોઝા *

*રમઝાન માસનો ચાંદ દેખાય ત્યારથી કે રમઝાન પછીના માસનો ચાંદ દેખાય ત્યાં સુધી.

“ પણ જે કાંઈ તમારામાં રોગી હોય અથવા મુસા-
 “ ફરીએ હોય તે બીજા સરખાં ગણત્રીના દીવસોમાં રોઝા
 “ રાખે, અને જેઓ રાખવા શક્તિવાન હોય (છતાં
 “ ન રાખે) તેઓ ગરીબ માણસનું પોષણ કરી તેનું
 “ પ્રાપ્તિ (કફારો) કરે.....પણ જે તમે રોઝા
 “ રાખો તો તે તમારા માટે વધારે સારું છે જે તમે સમજો
 “ તો.....જુદા તમારા માટે જે કાંઈ સહેલું છે તે
 “ ચાહે છે. ”

રોઝો રાખવાનો વખત દીવસનો છે, રાત્રે ખાવા પીવા ઈત્યાદી બીજાં સર્વે ઉપભોગોની છુટ છે. રોઝો રાખનારે પોતાનું મન સર્વે ભુરાઈઓ અને પતિત વિચારોથી દુર રાખવું જેમણે એવી સખત આજ્ઞા છે. જેવી રીતે રોઝો ખાવા પીવાનો રાખવાનો છે તેવી રીતે જીમનો એટલે ગાળો કુવચન કે ભુંડું નહીં બોલવાનો, કાઠની નિંદા નહીં કરવાનો, કાનનો એટલે કાંઈની નિંદા નહીં સાંભળવાનો, હાથનો એટલે હાથ વડે કાંઈને નહક નહીં ચતાવવાનો, પગનો એટલે પગડે કાંઈ અથોગ્ય કામ માટે નહીં જવાનો, મનનો એટલે મનમાં કાંઈ વિષે કાવતરું નહીં કરવાનો અથવા કાંઈ કુઠ-મનનો વિચાર નહીં કરવાનો, રાખવાનો છે. જેમ ખાવા પીવાથી રોઝાનો ભંગ થાય છે તેમ ઉપરની બાબતો નહીં પાળવાના કારણથી પણ રોઝાનો ભંગ થાય છે. ખરેખર ઇસલામી રોઝો તે અગ્યાર મહીનાથી અલ્લિન થઈ રહેલાં મનને શુદ્ધ કરવાનું અથવા સર્વે પાપમય વૃત્તિઓ દુર કરવાનું રામબાણુ ઔષધ છે.

જેવી રીતે યતીમો વિધવાઓ, લાચાર અને નિરાધાર લોકોને મદદ તરીકે કાંઈ સખાવત આપવાને ઇસલામ મઝહબે મુસલમાનો ઉપર વાજીબ અને કદીપણુ તે ક્યાં વિના ન ચાલે એમ ઠરાવ્યું છે તેવી રીતે ઇસલામ ધર્મની પહેલાંના ધર્મોએ ઠરાવેલું નથી.

પ્રથમના ખ્રિસ્તીઓમાં સખાવતના એન્જલ પાળવામાં આવતાં, પણ તે માણસોની મરજી ઉપર આધાર રાખતા અને તેથી તેનો અસર અનિયમિત અને ક્ષણિક રહેતો અને તેના અનિયમિતપણાના

—એટલે જેટલા રોઝા ન રખાયા હોય તેટલા કઝા રમજાન વિનાના બીજા માસમાં રાખો.

કાનુની ધીમે ધીમે તે સખાવતના ઓચ્છા અંધ થઇ ગયાં પરંતુ ઇસ-
લામે દરેક મુસલમાન ઉપર કે જેની પાસે એક વર્ષ સુધી અમુક રકમ
ખચત રહે તેના ઉપર અમુક રકમ ઝકાત લરીકે કાઢવી ફરજીરાવી દ-
રેક મુસલમાન શક્તિ હોય તે ઝકાત આપવા ઇસલામી કાનુની અવા-
જો છે, જે ભાગ તેને આપવો ફરજ છે તે ચાલીસ રૂપીએ એક રૂ-
પીએ છે અથવા સેકરે અઢી ટકા અને તે જુદી જુદી મિલકતોની કીંમત
ઉપરથી કાઢી શકાય છે. આ ઝકાત લેવાના હકદાર ગરીબ લાચાર અને
નિરાધાર મુસલમાનો છે.

એક પ્રકારનું દાન “ખુન્સ” છે જે માત્ર ગરીબ અને નિરાધાર સૈય
દોનો હક છે. સુન્ની વાદના લોકો, જ્યારે લઘાઇમાંથી લુટનો માત્ર મજે ત્યારે
તેમાંથી ખુન્સ કાઢવો જોઈએ એવો મત ધરાવે છે; પરંતુ શીયાવાદના
લોકો જે માણસ એક વર્ષ સુધી રજે અને પોતાનું સર્વ અર્થ ખુટણુ કા-
દતાં જે ખચાવે તેમાંથી પાંચમો ભાગ ગરીબ સાદાતોને આપવો વાજીબ
ખણે છે. ગરીબ સાદાતો, જે માણસ સૈયદ ન હોય તેવાની કાઢેલી ઝકાત
લઇ શકતા નથી. કેમકે સાદાતો માટે ઝકાત હરામ છે. હા સૈયદ કાઢેલી
ઝકાત સૈયદ લઇ શકે છે.

જ્યાંથી ઇસલામનો પ્રકાશ અંધકારનો નાશ કરી પ્રકાશો હતો, ત્યાં
એકજ ધર્મના સર્વે પાળનારાઓ એક સાથે મળી એકજ ખુદાની ઇચ્છા
દત ખબવી લાવે તે માટે તથા ખીજા કારણોથી જે માણસ બુદ્ધિશાળી
અને સ્વતંત્ર હોય, મુસાફરી કરી શકાના સર્વે સાધનો ઉપરાંત કુટુંબને
મઠકે ચરીફ જમીને પાછો આવે ત્યાં લગી ભરણુ પોષણનું અર્થ પુર પાડી
શકવાની શક્તિ ધરાવતો હોય તેને એકજ હજ કરવા જવાની આજ્ઞા
આપી છે. ઉપલી શરતો વાળા દરેક મુસલમાન ઉપર હજ કરવા જવું
ફરજ છે.

હજની ક્રિયામાં એક ‘એહરામ’ નામની ક્રિયા થાય છે. જેની ખુબી
વિશે “ઇસલામની ખુબીઓ” એ નામના ન્હાના રીસાલામાં વડોદરાવા-
ળા નવાબ મીર સદરદીન હુસેનખાન સાહેબે જે લખ્યું છે તે અક્ષરે અ-
ક્ષર અત્રે ટાંકી લેવામાં આવે છે. તેઓ લખે છે કે—“હજની ક્રિયા વખ-
તે એહરામ અંધવો પડે છે, એટલે કે એક પીછાડીથી પોતાનું શરીર ઢાંક-
વું પડે છે તેથી દરેક અમીર અને ગરીબ આદશાહ ને ફકીર વિગેરે

નાના મોઢાની ઝોડું હાલત અને એકજ સુરત નજરે પડે છે જેથી મન ઉપર ઘણીજ અસર થાય છે. પરમેશ્વર આ લીલાથી એ વાત યાદ દેવડાવવા ચાહે છે કે કયામતના ઇનસાફને દીવસે તમારે બધાને આવીજ રીતે મારી સમક્ષ ઉભા રહેવું પડશે, તમારે પોતાના માન અને ગૌરવના ખ્યાલને દિલથી દુર કરવું જોઈએ. મારી નજરમાં તો તમે સર્વે સરખાજ છો"... "ખરેખર આ વાત તદ્દન ખરી છે કારણ કે નેકી અને સારા કામો સિવાય ત્યાં સંપત્તિ અને સત્તા, માન અને મહત્તા કાંઈ કામમાં આવશે નહીં. પરમેશ્વર તેથી એ પણ યાદ દેવડાવે છે કે કામમાં પણ તમારી હાલત એક સરખીજ થશે અને તમારી પાસે એકજ પોશાક (કદન) હશે..." "યાત્રાએ (હજ કરવા) જનારાને એ હુકમ છે કે તમે પોતાના પાછલા પાપકર્મોનો પહેલાં પશ્ચાન્નાય કરી લ્યો, અને જે કાંઈ લોકોના હક તમારા ઉપર હોય, તેને અદા કરો. એટલે બજાવો અને બધાથી ક્ષમા માંગી લ્યો. અને દરેક દોષથી તદ્દન મુક્ત થઈ યાત્રાએ જવાનો નિશ્ચય કરો. જેવી રીતે કાંઈ માણસ મર્જુ પથારીએ હોય છે, અને મૃત્યુ પહેલાં દરેક કામથી મુક્ત અને છુટો થવા માગે છે તેવીજ રીતે યાત્રાએ જનાર પણ મુલા પહેલાં પોતાની જાંઘીમાં સર્વ કામોથી સ્વતંત્રતા મેળવી શાસ્ત્ર વચન "મુલા પહેલો મરી જ" નો સાર માથે ચઢાવી મોતનો ઇન્જાતુર બની જાય છે. અને એ ધણુંજ ઉત્તમ છે કે, મુસલમાનો મૃત્યુ પહેલાં પાપકર્મોથી મુક્ત થઈ પવિત્રતા ધારણ કરી લે, અને લોકોના તેમના ઉપર કાંઈ હક બાકી ન રહે. દુનીઆમાં કાંઈ તેમનું જોડું ન બોલે, તેમજ નક ના ખાડામાં પણ તેમને પડવું ન પડે "ઈત્યાદી.

નિઝામુદ્દીન એ. કુરેશીના લખેલા પુસ્તકોનું લીસ્ટ.

૧ અમારા નખી અને તેમનાં બોધવચન	૦—૮—૦
૨ જંગે ત્રિપોલી અથવા ઇટાલીયન ટરકીશ લડાઇ ભાગ ૧-૨-૩-૪ ચીત્ર સાથે કીમત દરેક ભાગના	૦—૧૨—૦
૪ કનીઝે ફાતમા	૧—૪—૦
૫ નિઝામી વાર્તાઓ	૦—૧૦—૦
૬ નસીરુદ્દીન	૦—૮—૦
૭ સક્લીમ અને મેહરુન્નીસા	૦—૮—૦
૮ જહાંગીર	૦—૪—૦
૯ તઝકિરએ મોહરરમ	૦—૧—૦
૧૦ બહારે રમઝાન (ઉર્દુ ઝમાન અને ગુજરાતી હરફ)	૦—૨—૦
૧૧ હાલાતે ઈસતમખોલ	૦—૪—૦
૧૨ અમારા રસુલના સદગુણો	૦—૦—૬
૧૩ તોહફએ ઇફુદ દોહા	૦—૦—૬
૧૪ ઇસલામના અર્થ	૦—૧—૬
૧૫ તવહીદ	૦—૧—૦
૧૬ ઇસલામની ઇઆદતો	૦—૧—૦

આ ઉપરાંત ઉર્દુ, ગુજરાતી, તથા અંગ્રેજી, પુસ્તકો
આ બુક ડેપોમાં વેચવામાં આવે છે. એક કાડ લખીને
ચોપડીઓનું મોડું લીસ્ટ મંગાવો જે મફત મોકલવામાં
આવે છે. દરેક પુસ્તકનું પોસ્ટેજ મંગાવનારને સીર છે.

નિઝામીયા બુક ડેપો

ખાંચપટ્ટી-અમદાવાદ.

૭૮૬

અંબુમન ત્રિયાઉલ ઇસલામના

હેતુઓ.

- ૧ ઇસલામની વીરૂદ્ધ બોલનારાઓને માનજી રીતે જવાબ આપવા.
- ૨ ઇસલામના વિરૂદ્ધીઓના અણધરતા હુમલાઓનો પ્રતિજ્ઞા મીઠોના હિલમાં અસર ન થવા પામે એ રીતે કોશીસ કરવી.
- ૩ ઇસલામી ભાઈઓમાં એ વગની ખુબીઓ વર્ધન કરી તેઓ વચ્ચે એકસંધાનો ફેલાવો થાય એવી કોશીસ કરવી.
- ૪ ૧૨ધર્મના લોકોને ઇસલામની તરફ ખેંચવા તો ખતનો કોશીસો તેમની મદદ કરવા ઉપર ધ્યાન આપવું.
- ૫ આ અંબુમનનો ખાસ હેતુ ઇસલામની સંસ્થાઓની સામેલી આપવાનો છે, ફરિયાતથી રાજધ નથો દરેક ગાણુસ આ અનંબુમનમાં જોડાઈ શકે છે, અને એમણમાં એમણ ચાર આના માસકની મદદ આપવાથી મેમગર ગના શકે છે.
- ૬ ઇસલામી પ્રજાને આપણી મોહસિન ગવર્નમેન્ટના આનારોથી જાણીતી કરવી અને હરલામી પ્રજાની જરૂર તેને માનની સાથે ગવર્નમેન્ટ સેવામાં રમ્મુ કરવી.
- ૭ ઇસલામના પ્રચાર અને રક્ષણના માટે જુદી જુદી ભાષાઓમાં ત્રેકટ છપાવીને પ્રગટ કરવામાં આવે.
- ૮ આ ગદ્યા હેતુઓને ખુબી વળવા માટે દર શુકરવારે વાચન અને તસીહતની એક સલા ભરવામાં આવશે. અને અનંબુમનમાં થએલા દામદાજનો રીપોર્ટ આપાનીવાના આદારમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે.

